

7. ZÁVĚR

České rodinné právo, do něhož spadá problematika rodičovské zodpovědnosti, je oblastí, která se neustále vyvíjí. ZoR jako jeho základní právní předpis pochází již z roku 1963 a má za sebou celou řadu novelizací. V průběhu vývoje rodinného práva bylo opuštěno pojetí dítěte jako pasivního objektu a postupem času se v souladu s přijímanými mezinárodními dokumenty posilovalo jeho postavení a především jeho práva. Přesto však u nás ještě není zcela zažito, že dítě nemusí jen pasivně snášet výchovu rodičů, ať už je jakákoli, ale naopak, že může v demokratickém duchu projevovat vlastní názory, hlásit se o svá práva, vyžadovat pomoc od příslušných orgánů a to i bez vědomí rodičů. Bylo by jistě žádoucí, aby rovnoprávné postavení dítěte jako jednoho z mnoha subjektů vstupujících do vztahů v oblasti rodinného práva bylo výslovně zakotveno v příslušném právním předpise.

Je třeba říci, že diskuze o komplexní rekodifikaci soukromého práva probíhá již řadu let. Zatím nepřinesla očekávané výsledky ve smyslu vstupu v účinnost určitého zákona, ale v poslední době se zdá, že je tento proces na správné cestě. Dne 18. dubna 2001 byl vládou schválen věcný záměr rekodifikace občanského zákoníku, který v současné době existuje již i v paragrafovém znění. Tvoří ho téměř 3000 paragrafů a přináší řadu změn.

Základní direktivy pro myšlenkové pojetí navrhovaného zákoníku obsahují Listina základních práv a svobod a Ústava České republiky. Návrh občanského zákoníku vychází z faktu, uznaného i českým ústavním pořádkem, že přirozená svoboda člověka má přednost před státem v tom smyslu, že stát není tvůrcem svobody člověka, ale jejím ochráncem. I podle článku 8 Listiny stát člověku svobodu nedává, nýbrž mu ji zaručuje. Z tohoto pojetí vychází hledisko autonomie vůle.⁵¹

Rodinné právo bude nově součástí občanského zákoníku, ve kterém je mu věnována část druhá (§§ 543 až 868) upravující otázky manželství, příbuzenství, poručenství a jiné formy péče o dítě a zapsané partnerství (bude tedy nahrazen i zákon o registrovaném partnerství, č. 115/2006 Sb.).

Jednou z řady novinek důležitých pro téma, kterému se věnuje tato práce je situace, kdy se manželé nedohodnou ohledně podstatné záležitosti týkající se rodiny, v takovém případě bude soud podle nové úpravy moci na návrh jednoho z manželů

⁵¹ Kovářová, D.: Rodinné právo v připravované rekodifikaci občanského práva, Právo a rodina, č. 2/2008, str. 16

nahradit souhlas druhého manžela svým rozhodnutím, pokud ten souhlas odmítá bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem rodiny, nebo není-li schopen souhlas projevit.

Zákon ruší pojem společné jmění manželů existující v českém právním řádu od 1. 8. 1998, kdy nahradil institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Napříště bude používána kategorie manželského majetkového práva.

Novinkou je také umožnění osvojení zletilé osoby, není-li to v rozporu s dobrými mravy a povinnost osvojitelů informovat osvojence o jeho původu nejpozději při dosažení 12 let věku. Tím zákonodárce reaguje na požadavky Úmluvy a dalších dokumentů zakotvujících právo dítěte znát svůj původ.

Institut rodičovské zodpovědnosti již také nadále nebude používán, nahradí ho pojem rodičovské povinnosti a práva, který má mít širší obsah. Specifikem této úpravy je postavení povinností před práva, což je dáno již mnohokrát zmiňovaným posunem dítěte z objektu na rovnoprávný subjekt.

Rekodifikace bude mít vliv i na celou řadu dalších oblastí, ovšem ty nejsou předmětem této práce a tak se jimi nebudu zabývat. Detailnější rozbor změn bude možný až poté, co nový zákoník nabude účinnosti. Do té doby je jeho osud nejistý vzhledem k situaci v zákonodárném sboru, který je schopen na poslední chvíli mnohých nekonceptních změn v rámci stranických kompromisů, případně též rozšířeného nešvaru, tzv. přílepků. Lze tedy říci, že konečnou podobu zákoníku budeme znát opravdu až poté, co projde celým legislativním procesem. Doufejme, že se nebude opakovat situace, která proběhla před třemi lety, kdy byla ze stolu smetena dlouhé roky připravovaná rekodifikace trestního zákona. Hodnotit, jak obstojí nový zákoník v praxi bude možné až po určité době jeho používání. Přesto je zřejmé, že přijetí kodexu beroucího si za vzor moderní evropské předpisy, je žádoucím krokem v procesu odstranění posledních zbytků socialistického práva, které nelze vymítit pouhými novelizacemi.